

Ամերիկայի Արեւելեան թեմէն ներս

ՍՈՒՐԲ ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻ ՕԾՄԱՆ 40-ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկայի հայոց Արեւելեան թեմը պաշտօնապէս կազմուած է 110 տարի առաջ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Խրիմեան Հայրիկին 1898 թուականի Սրբատառ Կոնդակով:

Այս թուականէն սկսեալ Ամերիկա գաղթած հայերու երազը եղած է, ծխական եկեղեցիներու կողքին, ունենալ Մայր Տաճար մը՝ որպէս զի ապահովուի հայկական քրիստոնէական հաւատքի եւ ազգային ժառանգութեան պահպանումն ու աճումը: Երկար տարիներ առաւ իրականացնելու համար այս երազը, եւ վերջապէս օրուան ղեկավարներուն, ազգային բարերարներուն եւ գրեթէ ամբողջ հայ ժողովուրդին մասնակցութեամբ կառուցուեցաւ եւ 1968 թուականին օծուեցաւ Ս. Վարդան Մայր Տաճարը: Եւ այսօր, քառասուն տարի ետք, հայ հաւատացեալները հաւաքուած են նախ փառք տալու Աստուծոյ եւ ապա երախտագէտ զգացումներով շնորհակալութիւն յայտնելու եւ յարգելու յիշատակը այդ երազը իրականացնող տեսլապաշտ ազգայիններուն:

Գեղակերտ Ս. Վարդան Մայր Տաճարը, որ դէպի երկինք բարձրացած է Նիւ Եորք քաղաքի սրտին վրայ, կը ծառայէ որպէս աղօթավայր շրջանի հայութեան եւ կանոնաւորապէս այցելուներ եւ զբօսաշրջիկներ կը հիւրընկալէ Միացեալ Նահանգներու բոլոր կողմերէն եւ նաեւ արտասահմանէն: Մայր Տաճարը ամէն տարի կը ծաւալէ կրթական եւ ընկերային գործունէութիւն եւ կը կազմակերպէ մշակութային եւ երաժշտական յայտագիրներ:

Ս. Վարդան Մայր Տաճարին օծումը կատարուած է 1968 թուականի Ապրիլ 28-ին՝ ձեռամբ երջանկայիշատակ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի: Օրուան Առաջնորդն էր Գերշ. Տ. Թորգոմ արքեպս. Մանուկեան (այժմ՝ Պատրիարք Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռի):

Ս. Վարդան Մայր Տաճարի օծման 40-ամեակին առիթով կազմակերպուեցան զանազան ձեռնարկներ, որոնց կարգին արուեստի ցուցահանդէս եւ երաժշտական յայտագիր (Յունիս 19-ին) եւ Տաճարի շրջափակին մէջ երիտասարդական հաւաքներ եւ հանդիպումներ: Պաշտօնական տօնակատարութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի Հոկտեմբեր 12-ին՝ Ս. Վարդան Մայր Տաճարին մէջ մատուցուած հանդիսատար Ս. Պատարագով եւ ապա առաջնորդարանի Հայկ եւ Ալիս Գալուքճեան հանդիսասրահին մէջ կազմակերպուած տօնական ճաշկերոյթ-յայտագիրով:

Հանդիսատար Ս. Պատարագ - Առաւօտ կանուխէն հաւատացեալներու յոգնախտոն բազմութիւն մը փութացած է Ս. Վարդան Մայր Տաճար, որուն օծման 40-ամեակին առիթով հանդիսատար Ս. Պատարագ պիտի մատուցուէր: Առաւօտեան Ժամերգութենէն ետք՝ պատարագիչ Սրբազան Հայրը, Ամերիկայի հայոց Արեւելեան թեմի առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան, շքախումբով մուտք գործեց Մայր Տաճար եւ բարձրացաւ Ս. Խորան: Պատարագիչ Սրբազան Հօր աղօթքերականներն էին Հոգշ. Տ. Բաբգէն ծ. վրդ. Անուշեան եւ Հոգշ. Տ. Վահան ծ. վրդ. Յովհաննէսեան:

Այս տոնակատարութեան առիթով՝ Նիւ Եորքի, Նիւ Ճրքզիի եւ Ֆիլատելֆիոյ ծխական եկեղեցիներուն մէջ միայն ժամերգութիւն կատարուեցաւ եւ հոգեւոր հովիւներն ու ծխականները եկան Ս. Վարդան Մայր Տաճար՝ մասնակցելու համար յոբելինական տոնակատարութեան:

Ս. Պատարագի երգեցողութիւնը կատարեց շրջանի եկեղեցիներու միացեալ դպրաց դասը՝ ղեկավարութեամբ խմբավար Խորեն Մէլիսանճեանի: Երգեհոնահարներն էին Հոգշ. Տ. Մամիկոն վրդ. Քիլճեան եւ Ֆլորէնս Աւագեան: Ս. Խորանին կը սպասարկէին Ս. Ներսէս ընծայարանի ժառանգաւորներ, շրջանի սարկաւազներ ու կիսասարկաւազներ:

Ս. Պատարագի ընթացքին Գերշ. Տ. Եղիշէ արքեպս. Կիզիբեան Ս. Խորանէն կարդաց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի Կոնդակը՝ Ս. Վարդան Մայր Տաճարի օծման 40-ամեակին առիթով: Նորին Սրբութիւնը ի մէջ այլոց կը գրէր. «...Քառասուն տարիներ են անցել այն օրունից, երբ Նիւ Եորք քաղաքի սրտում վեր խոյացաւ թեմի առաջնորդանիստ եկեղեցին՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի ձեռամբ օծուելով Սուրբ Վարդան անունով: Քրիստոսի ազնուասիրտ նուիրեալի, Հայոց զօրաց անվեհեր սպարապետի՝ Քաջն Վարդանի սիրանքը եւ Տղմուտ գետի ափին թափուած նրա մարտիրոսական արիւնը մեր ժողովրդի հաւատի համար, հայրենեաց սիրոյ, արիւթեան ու հաւատարմութեան խորհրդանիշ են դարձել: Սուրբ Վարդանն ու Վարդանանք հայ հոգու պարծանքն են, հայ հոգու յաղթանակը: Անմահ ու պայծառ յիշատակով Սուրբ Վարդանի՝ մեր ժողովրդի զաւակները, որտեղ էլ ապրեն, տեսնում են Արարատաթագ հայրենի երկիրը եւ Քրիստոսապսակ Սուրբ Էջմիածինը, որոնցով զօրացած ձեր պապերն ու հայրերը եւ այսօր դուք, սիրելիներ, կանգուն ու շէն էք պահում եկեղեցական եւ ազգային կեանքը: Այսօր Ամերիկայի հայոց Արեւելեան թեմը բարեգարդ է եկեղեցիներով, մշակութային, կրթական եւ բարեսիրական հաստատութիւններով, եկեղեցասէր տիկնանց ու երիտասարդաց կազմակերպութիւններով, որոնք բարեջան առաջնորդութեամբ Գերաշնորհ Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանի եւ հոգածութեամբ ուխտեալ հոգեւոր դասի, հոգեւոր սնունդ են ջամբում մեր ժողովրդի զաւակներին եւ զօրացնում նրանց ազգային ոգին ու նկարագիրը»:

Սրբազան Հայրը բնաբան առնելով աւետարանական «այրի կնոջ երկու լումայ»ի օրինակը՝ խօսեցաւ սրտաբուխ նուէրներու եւ յանձն առնուած զոհողութիւններու մասին, որոնց շնորհիւ է որ կարելի եղած է Մայր Տաճարի մը ծրագիրը իրականացնել: Բարերարներու, նուիրատուներու եւ կնքահայրերու կողքին՝ ժողովուրդի սրտէն բխած աննշան, սակայն իմաստալից նուէրներուն շնորհիւ քար քարի վրայ դրուեցաւ եւ Վեհափառ Հայրապետի արտայայտութեամբ «վեր խոյացաւ առաջնորդանիստ եկեղեցին»: Սրբազան Հայրը իր երախտագիտութիւնը յայտնեց հոգեւորական եւ աշխարհական այն նուիրեալ անհատներուն, որոնք անխոնջ կերպով նուիրեցին իրենց ժամանակը, տաղանդն ու կարողութիւնները իրականացնելու համար այս երազը: Ապա, Սրբազան Հայրը անդրադարձաւ վերջերս Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ կատարուած միւռնօրինեքի արարողութեան եւ ըսաւ որ այդ Միւռնը այսօր պիտի յանձնուի 43 ծուխերէ եկած 66 երիտասարդ ներկայացուցիչներու՝ որպէս խորհրդանիշ հայ հաւատքի ջահի փոխանցման: Սրբազան Հայրը իր խօսքին մէջ ցաւ յայտնեց որ Ամերիկայի մէջ Հայ Եկեղեցին տակաւին երկփեղկուած է, նոյն ատեն սակայն յոյս ներշնչեց որ մօտիկ ապագային կը վերահաստատուի Հայ Եկեղեցւոյ միութիւնը:

Ս. Վարդան Մայր Տաճարի օծման 40-ամեակին առիթով՝ Թեմական Խորհուրդի գանձապահ Ճէմս սրկ. Գալուստեան Մայր Հայրենիքի մէջ պատրաստել տուած էր մասնաւոր սկիի մը, որ առաջին անգամն ըլլալով գործածուեցաւ Ս. Պատարագի ընթացքին եւ օրուան վերաբերումը ընելու պատիւը տրուեցաւ նուիրատու սարկաւագին:

Ս. Պատարագի աւարտին՝ տեղի ունեցաւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Ս. Վարդան Մայր Տաճարի մահացած հիմնադիրներու հոգիներուն համար: Արարողութեան ընթացքին Մայր Տաճարի լուսարարապետ Արժշ. Տ. Մարտիրոս քինյ. Չեւեան առանձին-առանձին կարդաց անունները այն մահացած անձներուն՝ ովքեր իրենց որեւէ օժանդակութեամբ մասնակցութիւնը բերած են Մայր Տաճարի կառուցման աշխատանքներուն:

Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք՝ ծուխերու երիտասարդ ներկայացուցիչները կարգաւ մօտեցան դէպի եկեղեցւոյ դասը: Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինէն բերուած Սրբալոյս Միւռոնի փոքր սափորները զետեղուած էին փայտեայ տուփերու մէջ եւ յատկապէս պատրաստուած տպաւորիչ արարողութեամբ, որուն մասնակցեցան նաեւ երիտասարդ ներկայացուցիչները, առաջնորդ Սրբազան Հայրը յանձնեց իւրաքանչիւր ծուխի ներկայացուցիչներուն, որպէս զի տանին եւ յանձնեն իրենց ծուխերու հովիւներուն:

Տօնական ճաշկերոյթ – Մօտ 600 հանդիսականներ ներկայ գտնուեցան տօնական ճաշկերոյթին, որ տեղի ունեցաւ Առաջնորդարանի Հայկ եւ Ալիս Գալուքեան հանդիսասրահին մէջ:

Ամերիկեան եւ հայկական օրհներգները երգեց Մայր Տաճարի դպրաց դասը՝ ղեկավարութեամբ Խորէն Մէլիսանէճեանի: Սեղանի օրհնութիւնը կատարեց Գերշ. Տ. Եղիշէ արքեպս. Կիզիրեան: Բացման խօսքը կատարեց Ս. Վարդան Մայր Տաճարի լուսարարապետ Արժշ. Տ. Մարտիրոս քինյ. Չեւեան, որ շեշտը դրաւ «34-րդ փողոցի հրաշք»ին վրայ:

Օրուան հանդիսավարներն էին երկու երիտասարդներ՝ Կրեկըրի Անտոնեան եւ Անուշ Վարժապետեան: Առաջնորդարանի Թեմական Խորհուրդի ատենապետ տիար Ասկըր Թադոսեան բաժակ առաջարկեց Ս. Վարդան Մայր Տաճարի 40-րդ տարեդարձին առթիւ, ինչպէս նաեւ թեմակալ առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեանի կենացը:

Հանդիսավարներու հրաւերով իր սրտի խօսքը ըսաւ ՄԱԿ-ի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան մնայուն եւ լիազօր դեսպան Տիար Արմէն Մարտիրոսեան, որ ըսաւ թէ Ս. Վարդան Մայր Տաճարն ու Առաջնորդարանը հոգեւոր տունն է ամբողջ հայութեան, եւ երբ ինք մուտք կը գործէ այս հաստատութենէն ներս՝ իր սեփական տան մէջ կը զգայ: Ըսաւ նաեւ որ Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանին մէջ է որ առաջին անգամ հաստատուեցաւ ՄԱԿ-ի մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանատունը՝ նախքան Տէր եւ Տիկին Գեորգ եւ Սիրվարդ Յովնանեաններու կողմէ նուիրուած կեդրոնը՝ Նիւ Եորքի մէջ: Ապա իր սրտաբոլի շնորհաւորութիւններն ու բարեմաղթութիւնները ներկայացուց:

Այնուհետեւ ցուցադրուեցաւ վերջերս Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի մէջ կատարուած միւռոնօրհնէքի արարողութեան ժապաւնը:

Կարճ դադարէ մը ետք՝ Ս. Վարդան Մայր Տաճարի Շուշի Պարախումբը խանդավառիչ ելոյթ ունեցաւ՝ ծափողջիւններով գնահատուելով բոլոր ներկաներուն կողմէ:

Առաջնորդ Գերշ. Տ. Խաժակ արքեպս. Պարսամեան իր խօսքը սկսաւ շնորհակալութիւն յայտնելով Ս. Վարդան Մայր Տաճարի լուսարարապետ Արժշ. Տ. Մարտիրոս քինյ.

Չեւեանի, Քառասունամեակի Կարգադիր Յանձնախումբի զոյգ ատենապետուհիներ Սանտրա Լայթնրի եւ Լին Պելլերեանի, միացեալ դպրաց դասին եւ խմբավար Խորէն Մէլխանէճեանի, սարկաւագներու եւ կիսասարկաւագներու եւ ներկայ հաւատացեալներուն: Ապա՝ անդրադարձաւ անցնող քառասուն տարիներու ընթացքին Մայր Տաճարի հոգեւոր, կրթական, մշակութային եւ ընկերային գործունէութեանց: Յարգանք մատոյց մահացած հիմնադիրներու յիշատակին, եւ ներկայացուց այն անձերը՝ որոնք տարիներ շարունակ իրենց նպաստը բերած են Մայր Տաճարի գործունէութեանց: Դարձեալ շեշտը դրաւ երիտասարդութեան վրայ՝ կրկնելով որ անոնք են որ պիտի շարունակեն սկսուած բարի ու աստուածահաճոյ գործը՝ միշտ օրինակ ունենալով իրենց հայրերուն եւ նախահայրերուն տիպարները: Արտայայտուելով Մայր Տաճարի կնքահայրերուն մասին, ըսաւ որ անոնցմէ այսօր մեզի հետ են երեք սքանչելի հայորդիներ, որոնց կատարած նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնները եկեղեցական, ազգային եւ բարեսիրական հաստատութիւններու ի նպաստ, մեծապէս օգտակար հանդիսացած են որպէս զի շարունակուին մեր հոգեւոր եւ ազգային աւանդութիւնները: Այդ երեք անձերն են՝ տիար Ալեքս Տատուրեան, տիար Նազար Նազարեան եւ տիար Վահան Նաճարեան, որոնց առաջնորդ Սրբազան Հայրը յանձնեց Ս. Վարդան մրցանակը՝ ի գնահատութիւն եւ երախտագիտութիւն անոնց եկեղեցանուէր ու ազգանուէր ծառայութիւններուն: Նորին Սրբազանութիւնը խօսեցաւ նաեւ այն արուեստագէտներուն մասին՝ որոնք անցնող քառասուն տարիներու ընթացքին իրենց տաղանդը անսակարկ կերպով ի սպաս դրած են Մայր Տաճարի հոգեւոր եւ մշակութային ձեռնարկներուն՝ միշտ բարձր պահելով հայկական արուեստին վարկը, պատին ու պարծանքը: Այդ արուեստագէտներէն առանձնացնելով չորսը՝ անոնց յանձնեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ.ի Սրբատառ Կոնդակը եւ «Ս. Սահակ-Ս. Մեսրոպ» շքանշանը: Այդ արուեստագիտուհիներն են՝ Նիւ Եորքի Մէթրոփոլիթըն Օփերայի միջազգային համբաւի տիրացած փայլուն աստղերէն Լուսին Ամարա (տե՛ս «Էջմիածին», 2008, Թ, էջ 32) եւ Լիլի Չուգասեան (տե՛ս «Էջմիածին», 2008, Ժ, էջ 13), համաշխարհային ճանաչում վայելող ջութակահար Անահիտ Աճեմեան (տե՛ս «Էջմիածին», 2008, Թ, էջ 34) եւ ծանօթ երգչուհի-դերասանուհի Քէյ Արմէն (տե՛ս «Էջմիածին», 2008, Թ, էջ 36): Վեհափառ Հայրապետի Կոնդակներէն բաժին մը տեղւոյն վրայ անգլերէնի թարգմանեց Արեւելեան թեմի առաջնորդի փոխանորդ Նոզ՝ Տ. Հայկազուն ծ. վրդ. Նաճարեան, եւ ապա առաջնորդ Սրբազան Հայրը շքանշանին հետ յանձնեց արուեստագիտուհիներուն: Անհանգստութեան պատճառաւ այս հանդիսութեան ներկայ չգտուեցաւ Քէյ Արմէն, որուն ապաքինման համար աղօթք եւ մաղթանք մատոյց առաջնորդ Սրբազան Հայրը:

Բոլոր ներկաներուն կողմէ երգուած Տէրունական աղօթքով եւ առաջնորդ Սրբազան Հօր «Պահպանիչ»ով վերջ գտաւ այս խիստ տպաւորիչ յորելինական հանդիսութիւնը: Ներկաները հոգեպէս բաւարարուած էին Ս. Վարդան Մայր Տաճարի օծման 40-ամեակի հոգեպարար Ս. Պատարագէն, Սրբալոյս Միւռնի փոխանցման արարողութենէն եւ հարուստ յայտագիրով ճոխացած ճաշկերոյթէն: Հանդիսականները առիթը ունեցան անձնապէս շնորհաւորելու Մայր Տաճարի ներկայ գտնուող կնքահայրերը եւ պարգեւատրուած արուեստագիտուհիները եւ «հոգին սնուցանող ու հպարտութիւն արթող լեցուն օրուան» մը ջերմ տպաւորութեամբ բաժնուեցան իրարմէ:

ՂԻԲԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ